

long. est. Se compune din două părți: orașul și cetatea; cel dintâiu la o înălțime de 220 m. preste nivoul mării; cetatea se înalță pe un mic podeiu, spre apus dela oraș, în depărtare de 10 min., la o înălțime de 248 m. In A. I. se află reședința episcopiei cat. a Ardealului și reședința a două protopopiate rom., apoi seminar și liceu cat. și tribunal reg. A. I. e unul dintre cele mai vechi orașe ale Ardealului, având un trecut viforos, care stă în strînsă legătură cu istoria țerii. Se crede, că aici ar fi existat orașul dac *Tharmis*; pe ruinele acestuia s'a ridicat orașul roman *Apulum*, care s'a dezvoltat din castrul *Canabae*, zidit de legiunea I. adiutrix și XIII. Gemină. Cea din urmă a staționat aici. Ap. a fost situat în vale pe locul unde se află

acum gara căii ferate, unde s'au găsit foarte multe reminiscențe romane, precum: cărămiși cu marca legiunii XIII. Gemine, pietri votive, statue, colonne, vase și monete etc., cari se află prin diferite muzee. El a fost unul dintre cele mai de frunte centre romane; aici reședea comanda milit. supr. a Daciei, monetăria și procuratura provinc.; chiar și unii guvernatori și-au avut reședința aici; avea palate pompoase, temple și alte zidiri publice. S'a nimicit pe timpul năvălirii popoarelor; în locul lui s'a zidit ora-

șul A. I. cu cetate, în care aflăm din timpuri necunoscute reședința metr. a Rom. gr. or. A. I. a fost în mai multe rînduri devastată; cea mai crâncenă devastare a suferit-o la 1241 din partea Tătarilor, apoi la 1658 dela oștile turc. și tăt., dar totdeauna a fost rezidită. Aici au residat mai mulți voievoși și principii ai Ardealului. In istoria poporului rom. asemenea a avut rol important. Aici a fost reședința vechei metropolii rom., aici și-a făcut intrarea triumfală (1 Nov. 1599) Mihaiu Viteazul ca învingător și stăpân preste Ardeal; aici s'a proclamat unirea Românilor cu biserica Romei; aici au fost judecați la moarte și frânți în roată căpitaniii revoluțiunii rom. dela 1784 Horia și Cloșca și tot aici a fost închis și chinuit după 1848 prefectul Avram Iancu. [Cetatea veche (*Weissenburg*) a fost pe locul, unde e cetatea de acum, iar orașul se afla spre apus dela ea, pe platou. Sub împ. Carol VI.

s'a zidit cetatea de acum, în locul celei vechi, după planul lui Eugen de Savoya; orașul a fost demolat și strămutat jos în vale, pe locul unde se află acum. Cetatea a fost zidită între 1715—1735; e încungiurată cu șanțuri uriașe, ale căror laturi sînt ziduite cu cărămiși. Ele au pe alocurea lățimea de câte 80 urme, iar laturile se înalță până la 30—33 urme și formează mai multe unghiuri în forma unei stele. Cetatea are două porți principale: una spre vest și alta spre est; prin cea din urmă se întră din oraș (v. ilustr.) E imponentă, cu boltituri, cari deasupra intrării poartă între alte insignii statua ecuestră a lui Carol VI. Intre picioarele statuei și boltituri se află o odăiță scundă, unde a stat închis Horia. In lăuntru cetății sînt mai

multe zidiri în-

semnate. In stînga dela intrare e »profondăria» militară; aci a fost biserica și reședința metropoliei rom. derămată când s'a edificat cetatea; cu banii de rescumpărare s'a ridicat biserica rom. gr. cat. din suburbiul »Maieri». Tot în stînga, sau în partea sud. a cetății, e tribunalul în zidirea, în care se afla odinioară monetăria Ardealului. Cea mai însemnată zidire e însă biserica catedrală rom. cat. și palatul episcopesc de lângă ea. Biserica (v. ilustr.) a fost zidită în stil romanic, dar pusă în stînga, fiind, Ioan

Poarta cetății A. Iulia.

Huniade a restaurat-o în stil gotic; la stînga portalului principal are un turn zidit în stil ital. renaissance. In interiorul ei sînt monumente însemnate. Afară de haine bisericesti și prețioase vase sfinte, se află aici mormintele unora din cei mai însemnați fii ai Ardealului, s. e. mormîntul lui Ioan Huniade, al fiului său Ladislau, al reginei Isabella, al lui Ioan Sigismund, al principilor Andreiu Báthoryi, Bocskay, Mih. Apafi, Gavr. Bethlen, al cardinalului Martinuzzi ș. a., apoi mormintele mai multor episcopi cat. Unele din ele sînt stricate, altele conservate mai bine; pe unele sînt făcute figuri omenesti și scene de lupte etc. în relief. Palatul eppesc asemenea e vechiu; în el și-au avut reședința principii ardeleni, cari au locuit în A. I. Cam la mijlocul cetății se află promenada cu statua generalului Losenau (cădută 9 Febr. 1849 la podul Simeriei); lângă promenadă se